

Broj: Ž-SA-06-922/16

Datum: 30.10.2017. godine

Broj preporuke: P-292/17

**Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
Banja Luka**

Javna ustanova

SŠC "Rudo"

Rudo

n/r direktora

Centar za socijalni rad

Vožda Karađorđa Petrovića broj 38

Rudo

PREPORUKA

po žalbi Mršević Nenada, izjavljenoj u ime sina M.S.

Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsmeni BiH) zaprimila je dana 13.12.2016. godine žalbu Mršević Nenada, izjavljenu u ime sina M.S. i predmet je registrovan pod brojem Ž-SA-06-922/16.

Žalitelj se obraća molbom za uključivanje Ombudsmena BiH u rješavanje problema učenika JU SŠC "Rudo" Rudo M.S., osobe sa smetnjama u razvoju, kome je, kako navodi, od strane škole onemogućeno pravo na dalje školovanje.

U cilju utvrđivanja relevantnih činjenica upućen je akt JU SŠC "Rudo" Rudo i JU Centar za socijalni rad Rudo nakon čega su zaprimljeni slijedeći odgovori :

1. *JU Srednjoškolski centar Rudo akt broj: 61-71/17 od 22.03.2017. godina:*

„Rješenjem Ministarstva prosvjete i kulture broj 07-032/050-788/16 od 26.01.2017. godine poništeno je rješenje Republičkog prosvjetnog inspektora broj 24.120/616-293-74-9/16 od 10.11.2016. godine kojim je bilo naloženo organizovanje polaganja razrednih ispita za učenika M.S. (lica sa višestrukim smetnjama) iz nastavnih predmeta iz kojih je ostao neocjenjen na kraju školske 2015/2016. godine u kojoj je pohađao prvi razred, struka saobraćaj, zanimanje tehničar drumskog saobraćaja.

Kako je učenik M.S. lice sa višestrukim smetnjama (lice sa oštećenjem govorno-glasovne funkcije i pervazivni razvojni poremećaj) djelimično sposoban za samostalan život, ne može pratiti nastavu koju prate redovni učenici navedene struke i zanimanja, što su ukazali nastavnici time što nisu

mogli ocjeniti učenika, te da učenik iz tog razloga nije mogao biti ocjenjen kako je propisano članom 63. stav 2. tačka b. Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju.

Po Uputi za postupanje broj 11/05-533-193/16 od 9.11.2016. godine, koje je izdalo Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske navedeno je da je Nalaz i mišljenje prvostepene stručne komisije za procjenu potreba i usmjeravanje djece i omladine sa smetnjama u razvoju broj 06-540.00-20/15 od 02.02.2016. godine potrebno korigovati. U radu komisije nije učestvovao specijalista odgovarajuće grane medicine u odnosu na vrstu smetnje, a kako je to propisano članom 15. stav 2. i 3. Pravilnika o procjeni potreba i usmjeravanju djece i omladine sa smetnjama u razvoju ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 117/12). Takođe, u okviru unutrašnjeg nadzora je utvrđeno da predmetni Nalaz i mišljenje ne treba da sadrži naziv škole, niti organizacionu jedinicu škole u kojoj će dijete pohađati nastavu, s obzirom da to nije predmet rada ove komisije, već pitanje organizacije i programa rada ustanova za obrazovanje i vaspitanje.

Na osnovu svega izloženog potrebno je iznaći mogućnost da se učenik uputi na nastavak školovanja za zanimanje prema Pravilniku o nastavnom planu i programu za srednje škole za učenike sa posebnim potrebama sa lakom mentalnom retardacijom.

2. JU Centar za socijalni rad Rudo, akt broj: 01-540-553/17 od 29.09.2017. godine

- 1. Prema našim informacijama M.S. je redovno upisao prvi razred srednje škole i po redovnom nastavnom planu i programu. Do problema je došlo kada su profesori primijetili da M.S. ne može da prati nastavu, da je nemoguće ispitivanje kao i održavanje reda na časovima jer M.S. nije bio u stanju da održi pažnju 45min. koliko čas traje i da je često šetao po učionici, pričao i ometao čas.*
- 2. Centar za socijalni rad bio je uključen u cjelokupni slučaj M.S., od njegovog pohađanja O.Š, na način da ga je upućivao na ocjene Komisije, kao i pisanje socijalne anamneze i kroz kontakte sa ocem Nenadom Mrševićem i JU SŠC Rudo.*

Prvi put je upućen prijedlog za kategorizaciju M.S. 2007. godine od strane Osnovne škole Rudo. Dana 03.10.2007. godine od strane Komisije za razvrstavanje djece ometene u razvoju Priboj, dobili smo Nalaz i mišljenje broj: 3127 od 03.10.2007. godine, koja daje svoje mišljenje da dijete ne spada u kategoriju po Pravilniku o razvrstavanju, već je dijete sa problemima u komunikaciji-disharmonični poremećaj. Na osnovu predmetnog mišljenja JU Centar za socijalni rad Rudo donijela je Rješenje broj 01-540-303/07 od 11.10.2007. godine, koje je dostavila Osnovnoj školi Rudo. U nalazu i mišljenju navedeno je da je datum javljanja na ponovni pregled po završetku osnovnog obrazovanja.

Kada je M.S. pohađao 9. razred Osnovne škole roditelji su na svoju inicijativu zatražili kategorizaciju. U nalazu i mišljenju komisije broj: 06-540-6/14 od 12.03.2014. godine se navodi da se M.S. svrstava u kategoriju lica sa višestrukim smetnjama i da je djetetu potrebna djelimična pomoć i njega drugog lica u kom ne piše ništa o načinu dalje školovanja djeteta ali se napominje da je novi individualni plan podrške po završetku Osnovne škole.

Pred upis u Srednju školu M.S. nije ponovo ocjenjivan od strane Komisije za razvrstavanje iako u Nalazu i mišljenju piše da se javi po završetku osnovnog školovanja.

Tek posle upisa u Srednju školu, tačnije 10.09.2015. godine Centar je zaprimio zahtjev za ocjenu sposobnosti i razvrstavanje od strane roditelja M.S.. Prema nalazu i mišljenju broj:

06-540.00-20/15 od 06.11.2015. godine Stručna komisija daje mišljenje da M.S. spada u kategoriju lica sa višestrukim smetnjama, da mu nije potrebna pomoć i njega drugog lica i da se predlaže nastavak školovanja u Srednjoškolskom centru Rudo uz maksimalnu podršku psihološko-pedagoške službe i nastavnog kadra škole u procesu savladavanja NPP.

08.12.2015. godine Nenad Mršević obratio se direktno Stručnoj komisiji molbom za ponovno razmatranje Nalaza i mišljenja broj: 06-540.00-20/15 u vezi sa njihovim mišljenjem o potrebi za pomoći i njegom drugog lica za M.S. navodeći da je M.S. potrebna svakodnevna pomoć i njega jer on često ima ideje da ode na rijeku, planinu, da putuje i da su roditelji prinuđeni da stalno budu u njegovoj blizini kako bi pratili njegovo ponašanje.

Već 29.01.2016. godine Centru se obraća JU Srednjoškolski centar Rudo sa predlogom za ponovni postupak procjene potreba u kom navode da učenik ne može pratiti nastavu po redovnom planu i programu niti se u njihovoj školi može program prilagoditi njegovim potrebama.

Stručna komisija u Nalazu i mišljenju broj: 06-540.00-20/15 od 02.02.2016. godine mijenja mišljenje o potrebi za pomoći i njegom drugog lica za M.S. i izjašnjava se da mu je potrebna djelimična pomoć i njega drugog lica a kao odgovor Srednjoškolskom centru Rudo navode da Prvostepena stručna komisija ostaje pri prijedlogu mjera koje su navedene u nalazu i mišljenju komisije od 06.11.2015. godine.

Dana 08.04.2016. godine Centar je zaprimio predmet od JU Centar za socijalni rad Foča predmet M.S. nalaz i mišljenje broj: 06-540.00-20/15 od 02.03.2016. godine u kom nas obavještavaju da je na zajednički zahtjev Srednjoškolskog centra Rudo i Mršević Nenada oca M.S. izvršena dopuna nalaza i mišljenja i da se izmjena odnosi na to da je u individualnom planu podrške dodat asistent u nastavi.

Dana 16.11.2016. godine JU Centar za socijalni rad Rudo zaprimio je uputu za postupanje od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u kom se navodi da komisija nije bila u punom sastavu i da predmetni nalaz ne treba da sadrži naziv škole u kojoj će dijete nastaviti školovanje jer to nije predmet rada te komisije.

JU Centar za socijalni rad Rudo zaprimio je novi nalaz i mišljenje broj: 06-540.00-20/15 od 23.02.2017. godine koji je izmijenjen prema uputu za postupanje.

3. *Prema našoj informaciji M.S. nije nastavio školovanje u JU SŠC Rudo.*

Zakonodavni okvir

- Međunarodni instrumenti

1. Konvencija UN-a o pravima djeteta

Relevantni članci iz Konvencije o pravima djeteta koji reguliraju prava djeteta s posebnim potrebama na zdravlje i zdravstvenu zaštitu su naročito:

- Član 6. pravo na život,
- Član 23. pravo onesposobljene djece na dostojanstven život,
- Član 24. pravo na zdravlje i liječenje,

- Član 25. obaveza nadzora radi brige, zaštite i zbrinjavanja tjelesnog ili duševnog zdravlja djeteta,
- Član 26. pravo na socijalnu sigurnost,
- Član 27. pravo na životni standard primjeren tjelesnom, duševnom, duhovnom i moralnom razvoju, i
- Član 28. pravo na obrazovanje na osnovu jednakih mogućnosti.

Član 23.

„1. Države potpisnice priznaju da mentalno ili fizički onesposobljeno dijete treba da uživa pun i pristojan život, u uslovima koji osiguravaju dostojanstvo, potiču samopouzdanje i olakšavaju aktivno učestvovanje djece u zajednici.

2. Države potpisnice priznaju pravo onesposobljenom djetetu na posebnu brigu i pomagache i osiguravaju, u zavisnosti od dostupnih sredstava, pružanje pomoći takvom djetetu i onima koji su odgovorni za brigu o njemu, pomoć koju oni zatraže i koja odgovara dječijem stanju i prilikama roditelja ili drugih koji se brinu o djetetu.

3. Priznajući posebne potrebe onesposobljenog djeteta, pomoć koja se daje u skladu sa stavom 2. ovog člana davat će se besplatno gdje god je to moguće, uzimajući u obzir finansijska sredstva roditelja ili drugih koji se brinu o djetetu, i ona će biti planirana tako da se onesposobljenom djetetu pruži uspješan pristup obrazovanju, školovanju, zdravstvenim službama, službama za rehabilitaciju, pripremi za zaposlenje i mogućnostima rekreacije na način koji pomaže djetetu da postigne što potpuniju moguću društvenu integraciju i individualni razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni razvoj.

Države potpisnice unapređivat će, u duhu međunarodne saradnje, razmjenu odgovarajućih informacija na polju preventivne zdravstvene zaštite i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog liječenja onesposobljenog djeteta, uključujući širenje informacija, kao i pristup metodama rehabilitacije, obrazovanju i službama profesionalne orijentacije, s ciljem da se omogući državama potpisnicama da poboljšaju svoje mogućnosti i stručnost i da prošire svoje iskustvo u tim oblastima. U tom pogledu posebno će se uzimati u obzir potrebe zemalja u razvoju, a na šta je Komitet UN-a o pravima djeteta, razmatrajući Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine o stanju prava djeteta u maju 2005. godine, iskazao zabrinutost zbog postojanja diskriminatorne prakse i predrasuda prema djeci s invaliditetom i nepostojanju zadovoljavajuće medicinske njege i odgovarajućih uslova za obrazovanje.“

3. Revidirana evropska socijalna povelja¹

BiH je ratificirala Revidiranu evropsku socijalnu povelju 2008. godine, prihvatajući neke od njenih članova koji se direktno tiču djece, prava porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, prava na socijalnu sigurnost, na socijalnu i medicinsku pomoć, prava na korištenje službi socijalne zaštite i prava djece i mladih na socijalnu pravnu i ekonomsku zaštitu. Ove odredbe propisane su zbog osiguranja odrastanja djeteta u sredini povoljnoj za puni procvat njegove osobnosti i razvoj njegovih mentalnih i ličnih sposobnosti.

¹ Otvorena za potpisivanje 18.10.1961. godine, a stupila na snagu 1965. godine, revidirana u oktobru 2008. godine

- **Domaće zakonodavstvo**

1. Ustav Bosne i Hercegovine

Član 2. (Ljudska prava i osnovne slobode)

1. Ljudska prava

Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

2. Katalog prava

Sve osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

l) pravo na obrazovanje.

3. Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I. ovog ustava, garantirano je svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što su: spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.²

2. Zakon o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine³,

Član 32. stav 1.

Ombudsmen može dati preporuke organima vlasti u Bosni i Hercegovini...

Nalaz i mišljenje Ombudsmena BiH

Zakon o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine čl. 1. st. 1. propisuje da je Ombudsmen za ljudska prava BiH neovisna institucija uspostavljena u cilju promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je garantirano posebno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima iz dodatka tog Ustava, koja će nadgledati aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Brčko distrikta, sukladno odredbama ovog zakona.

Nakon izvršene analize navoda žalbe Mršević Nenada oca M.S., odgovora JU SŠC "Rudo" Rudo i JU Centar za socijalni rad Rudo, dostavljene relevantne dokumentacije, uz primjenu međunarodnih standarda ljudskih prava i pozitivnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine Ombudsmeni cijene potrebnim uputiti preporuku označenim odgovornim organima.

² Član 4. Ustava BiH

³ Sl. list BiH, broj: 32/00, 19/02, 35/04 i 32/06

M.S. je dijete sa višestrukim smetnjama, oštećenjem govorno-glasovne komunikacije i oblikom razvojnog poremećaja za kojeg od strane nadležnih organa vlasti, škole i ustanove za socijalni rad nakon završetka osnovnog obrazovanja nije, na odgovarajući način iznađena mogućnost nastavka školovanja.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, prije svega ukazuju da djeca sa smetnjama u razvoju imaju teškoće socijalne integracije uslijed nekih mentalnih ili tjelesnih oštećenja. Sama sintagma „djeca s posebnim potrebama“ podrazumijeva svu djecu koja odstupaju od prosjeka i ukazuje na to da njihova sredina, porodica i obrazovne institucije, dijeli mišljenje da postoji dijete koje najbolje rezultate u razvoju i obrazovanju može ostvariti samo **uz posebnu pomoć i podršku koja odgovara njegovoj posebnoj potrebi.**

Ombudsmeni skreću pažnju na Opšti komentar broj 9 UN Komiteta za prava djeteta⁴ u kojem se navodi:

"67. Pokret ka inkluzivnom obrazovanju dobio je dosta podrške tokom posljednjih godina. Međutim, sam termin „inkluzivno“ može imati različita značenja. U svojoj osnovi, inkluzivno obrazovanje je skup vrijednosti, načela i praksi usmjerenih na traženje značajnog, efektivnog i kvalitetnog obrazovanja za sve učenike, koje je pravedno prema različitosti uslova za učenje i zahtjeva ne samo djece sa smetnjama u razvoju, već i svih učenika. Taj cilj se može postići putem različitih organizacionih sredstava, koja imaju u vidu različitost djece. Uključivanje može značiti sve u rasponu od stalnog smještaja svih učenika sa smetnjama u razvoju u jedno redovno odjeljenje ili smještaj u redovno odjeljenje sa različitim stepenima uključivanja, uključujući i određenu mjeru posebnog obrazovanja. Važno je razumjeti da uključivanje ne treba shvatiti ili praktikovati kao puko integrisanje djece sa smetnjama u razvoju u redovni sistem, bez obzira na njihove nedostatke i potrebe. Bliska saradnja između nastavnika specijalnog obrazovanja i redovnih nastavnika je neophodna. Školski programi treba da budu preispitani i razvijeni kako bi zadovoljili potrebe djece sa i bez smetnji u razvoju. Moraju se izvršiti promjene u programima obuke za nastavnike i drugo osoblje uključeno u obrazovni sistem kako bi se u potpunosti sprovela filozofija inkluzivnog obrazovanja."

Stoga je na organima vlasti, obrazovnim ustanovama, specijaliziranim zdravstvenim i socijalnim centrima odgovornost da uspostave takav organizacioni sistem u kojem će odluku o tome da li će i na koji način dijete pohađati redovnu nastavu donijeti zakonom propisan organ, odnosno osobe sa potrebnim stručnim znanjima, u zakonitom postupku a potom osigurati uključenje u obrazovni program u skladu sa posebnim potrebama djeteta.

Ombudsmeni posebno naglašavaju i obavezu saradnje navedenih institucija i roditelja djece sa smetnjama u razvoju a sve djelujući u najboljem interesu djeteta.

⁴ Komitet za prava djeteta, četrdeset treće zasjedanje, Ženeva, 11-29 septembar 2006. godine, Opšti komentar Komiteta br. 9 o pravima djece sa smetnjama u razvoju (CRC/C/GC/9)

Imajući u vidu sve naprijed izneseno, a posebno činjenicu da dijete trenutno ne pohađa školu, Ombudsmeni BiH u svrhu osiguranja zaštite ljudskih prava u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava, na osnovu člana 32. Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH (Službeni glasnik BiH br. 32/00, 19/02, 35/04 i 32/06), odlučujući po žalbi žalitelja, donose slijedeću:

P R E P O R U K U

Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske, JU SŠC “Rudo” Rudo i JU Centar za socijalni rad Rudo

- da u međusobnoj saradnji, u okviru vlastitih nadležnosti, u roku od 15 dana poduzmu zakonom propisane mjere u cilju nastavka školovanja M.S. u njegovom najboljem interesu i u skladu sa njegovim posebnim potrebama;

-da u roku od 30 dana dostave povratnu informaciju instituciji Ombudsmana za ljudska prava BiH o provedbi date Preporuke.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine:

Dr. Jasminka Džumhur, s.r.

Nives Jukić, s.r.

Prof.dr. Ljubinko Mitrović, s.r.